

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ НАУКОВИЙ ЦЕНТР
«Інститут виноградарства і виноробства ім. В. Є. Таїрова»**

БУЛАЄВА ЮЛІЯ ЮРІЇВНА

УДК 634.836.4:631.42:663.21

**АМПЕЛОЕКОЛОГІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ВИДІЛЕННЯ ТЕРИТОРІЙ
ВИРОБНИЦТВА ВИН З ЗАЗНАЧЕННЯМ ПОХОДЖЕННЯ**

06.01.08 – виноградарство

АВТОРЕФЕРАТ

Дисертація на здобуття наукового ступеня
кандидата сільськогосподарських наук

Одеса – 2015

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Національному науковому центрі «Інститут виноградарства і виноробства ім. В. Є. Таїрова» Національної академії аграрних наук України.

Науковий керівник: доктор сільськогосподарських наук,
член-кореспондент НААН України,
Власов Вячеслав Всеволодович,
Національний науковий центр «Інститут виноградарства і виноробства ім. В. Є. Таїрова»,
директор ННЦ «ІВіВ ім. В.Є. Таїрова»,
завідувач лабораторії ампелоекологічного картографування
відділу екології винограду

Офіційні опоненти: доктор сільськогосподарських наук,
Кисіль Михайло Федорович,
Публічна установа «Науково-практичний інститут садівництва, виноградарства та харчових технологій»,
Республіка Молдова,
старший науковий співробітник, завідувач відділення
екології і проектування

кандидат сільськогосподарських наук
Петренко Світлана Олександрівна,
Одеський державний аграрний університет МОН України,
доцент кафедри садівництва, виноградарства, біології та хімії

Захист дисертації відбудеться «29» вересня 2015 року о 10.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К.41.374.01 у ННЦ «Інститут виноградарства і виноробства ім. В. Є. Таїрова» за адресою: 65496, м. Одеса, смт Таїрове, вул. 40-річчя Перемоги, 27, ННЦ «Інститут виноградарства і виноробства ім. В. Є. Таїрова».

З дисертацією можна ознайомитися у науковій бібліотеці ННЦ «Інститут виноградарства і виноробства ім. В. Є. Таїрова» за адресою: 65496, м. Одеса, смт Таїрове, вул. 40-річчя Перемоги, 27.

Автореферат розіслано «28» серпня 2015 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
кандидат сільськогосподарських наук

Е. Б. Мельник

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Інтеграція економіки України в європейську спільноту вимагає розробки підходів, принципів і методів оцінки якості продуктів харчової промисловості згідно загальноєвропейських стандартів. В цьому напрямку велику увагу варто приділити встановленню основних (базових) показників, які функціонально відображають зв'язки між продовольчою продукцією і різними агроекологічними факторами.

Встановлені в різних країнах критерії оптимальності агроекологічних ресурсів для винограду вимагають значного уточнення і вдосконалення для конкретних територій і сортів. Особлива увага при цьому надається комплексній ампелоекологічній оцінці території для конкретних сортів винограду, яка є основою наукового обґрунтування розміщення насаджень з метою отримання якісної конкурентоспроможної продукції, в тому числі вин із зазначенням походження.

Актуальність теми. В світовій практиці виноградарсько-виноробної галузі вже понад століття застосовується поняття “вино місцевості”, “теруар”, “зазначення походження”. Бажання українського виновиробника вийти на світовий ринок на рівних правах зі світовими лідерами галузі показало необхідність вирішення питання оформлення в Україні винопродукції з зазначенням походження та прив'язкою до географічних найменувань в рамках регіону. Адже всі передумови для цього в Україні існують, наприклад, господарства ТОВ «Шабо», ВАТ «Коблево», ДП «ДГ «Таїровське», що розташовані в унікальних екологічних умовах, мають сучасні виробничі потужності та тривалі традиції виноробства.

Оформлення виробництва винопродукції з зазначенням походження в Україні потребує перегляду існуючої нормативно-правової бази галузі та передбачає формування нового нормативно-правового документу, який би забезпечував супровід усіх етапів виробничого процесу, починаючи від вибору ділянок для закладання та вирощування насаджень до реєстрації продукту та контролю його виробництва.

Визначення територій вирощування винограду з метою отримання сировини для виробництва вин із зазначенням походження – актуальне питання сьогодення та умова розвитку вітчизняної виноградарсько-виноробної галузі, оскільки екологічні умови території вирощування визначають особливості продукції і її відмінність від інших, попит на неї та займану на ринку нішу.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами та темами. Дисертаційна робота є складовою частиною науково-дослідних робіт ННЦ «ІВіВ ім. В. Є. Таїрова»: «Дослідити просторові особливості впливу екологічних умов на виноград та науково обґрунтувати методологічні принципи великомасштабного ампелоекологічного районування України з метою оптимізації розміщення виноградників» (номер державної реєстрації 0111U003738), 2011-2015 рр., виконавець; «Розроблення методичних засад систематики земель стосовно виділення місцевостей для вирощування

винограду з метою виробництва вин КНП» (номер державної реєстрації 0111U010053), 2011 р., виконавець; «Екологічне обґрунтування виділення ампелоекотопів в зоні шабських пісків для отримання вин КНП», (договір на виконання робіт № Е-1), 2012 р., виконавець; «Створення кадастру виноградників України з урахуванням екологічних умов» (номер державної реєстрації 0112U006503), 2012 р., виконавець.

Мета роботи – науково-методичне обґрунтування виділення ділянок виноградних насаджень з метою отримання сировини для виробництва вин із зазначенням походження на території Північного Причорномор'я.

Завдання досліджень:

- вивчити стан проблеми виділення територій вирощування винограду з метою виробництва вин із зазначенням походження в виноградарських країнах Європи та нормативно-правову і методичну базу європейської системи вин із зазначенням походження;

- виконати детальний аналіз об'ємів виробництва виноматеріалів та переробки винограду в Миколаївській та Одеській областях за 2009-2013 рр., визначити об'єми переробки сортів селекції ННЦ «ІВіВ ім. В. Є. Таїрова»;

- провести аналіз виноградних насаджень сільськогосподарських підприємств Одеської області за станом насаджень, віковим та сортовим складом, зрідженістю;

- обґрунтувати та розробити порядок визначення придатності виноградників для отримання сировини для виробництва вин із зазначенням походження;

- виділити ділянки виноградних насаджень з метою отримання сировини для виробництва вин із зазначенням походження за результатами комплексних досліджень територій базових господарств;

- розробити пропозиції щодо нормативно-методичного забезпечення виділення та використання ділянок виноградних насаджень з метою отримання сировини для виробництва вин із зазначенням походження.

Об'єкт досліджень – виноградні насадження та ампелоекологічні умови ділянок їх вирощування (на території трьох виноградарських районів Північного Причорномор'я).

Предмет досліджень – виділення ділянок виноградних насаджень технічних сортів з метою отримання сировини для виробництва вин із зазначенням походження.

Методи досліджень. Для вирішення поставлених задач використовувалися теоретичні, експедиційні, польові, розрахункові, картографічні та порівняльно-розрахунковий методи.

Робота виконувалась за матеріалами польових досліджень насаджень технічних сортів винограду трьох базових господарств (ТОВ «Шабо» (Білгород-Дністровський район Одеської області), ВАТ «Коблево» (Березанський район Миколаївської області), ДП «ДГ «Таїровське» (Овідіопольський район Одеської області) та виноградарсько-виноробних підприємств чотирнадцяти районів Одеської області (дані обстежень 2011-2013 рр.).

Наукова новизна одержаних результатів.

Вперше:

- розроблено методичні підходи до визначення ділянок виноградних насаджень з метою отримання високоякісної сировини для виробництва вин із зазначенням походження на основі комплексного аналізу ампелоекологічних умов території та системного підходу до оцінки стану існуючих насаджень;
- виділено перспективні ділянки отримання сировини для виробництва вин із зазначенням походження та розроблено екологічні паспорти цих ділянок;
- складено базу даних перспективних ділянок насаджень для отримання сировини під виробництво вин із зазначенням походження;
- розроблено «Положення щодо виробництва винопродукції з зазначенням походження» та запропоновані зміни до Закону України “Про виноград і вино”.

Вдосконалено:

- методологічні підходи і методи комплексного великомасштабного ампелоекологічного районування;
- структуру екологічного паспорту винограднику.

Отримали подальший розвиток:

- методологічні засади вибору ділянок виноградників для виробництва вин із найменуванням за походженням згідно сучасної європейської практики захисту виноградарсько-виноробної продукції.

Практичне значення одержаних результатів. Розробка та використання методичних підходів до визначення територій отримання сировини для виробництва вин із зазначенням походження дозволять виділити в Україні унікальні ділянки для вирощування винограду та зареєструвати виробників автентичної вітчизняної винопродукції з зазначенням походження, дасть можливість вести контроль якості і відповідності кількості продукції потенційним можливостям виноградарсько-виноробних територій, гарантувати натуральність продукту та підвищити довіру покупця, конкурувати на рівних зі світовими виробниками вина.

Розроблені комплексні ампелоекологічні карти базових господарств є науковою основою для проектування виноградних насаджень та затвердження ділянок в якості територій отримання сировини для виробництва вин із зазначенням походження. На території базових господарств виділені ділянки виноградників, перспективні в якості отримання сировини для виробництва вин із зазначенням походження, та оформлено екологічні паспорти на них.

Отримані в ході виконання досліджень результати використані при складанні «Методики систематики земель стосовно виділення місцевостей для вирощування винограду з метою виробництва вин КНП» (затверджена рішенням вченої ради ННЦ «ІВіВ ім. В.Є. Таїрова» № 15 від 14 грудня 2011 р.) та пропонується використовувати при оформленні нормативно-правових актів загальнодержавного рівня для регулювання питань вибору ділянок насаджень, оформлення і виробництва вітчизняної винопродукції з зазначенням походження.

Матеріали дисертації використовуються при викладанні навчальних курсів з дисциплін «Еколого-ландшафтне проектування багаторічних насаджень» та «Землевпорядне проектування» факультету землевпорядкування та кадастру Одеського державного аграрного університету.

Особистий внесок здобувача. Здобувач брав участь у формуванні теми і визначенні завдань, обґрунтуванні методів досліджень, розробці методичних рекомендацій щодо визначення ділянок отримання сировини для вин із зазначенням походження. У складі експедиційної групи здобувачем виконана якісна оцінка насаджень базових господарств. Автором особисто розроблені ампелоекологічні карти територій господарств. В роботах у співавторстві автору належить формулювання завдань та аналіз результатів досліджень.

Апробація результатів дисертації. Основні результати наукових досліджень та практичні розробки дисертації були представлені на всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях: XXXIV World Congress of Vine and Wine “The Wine Construction”, (Porto, 2011); VI Международная конференция молодых ученых «Биоразнообразие. Экология. Адаптация. Эволюция.» (г. Одесса, 2013 г.); II Міжнародна конференція «Молодь у вирішенні екологічних та соціально-економічних проблем сьогодення» (м. Одеса, 2013 р.); Дистанционная международная научно-практическая конференция «Достижения, проблемы и перспективы развития отечественной виноградо-винодельческой отрасли на современном этапе» (г. Новочеркасск, 2013 г.); Всеукраїнська науково-практична конференція «Наукове забезпечення розвитку галузей садівництва, виноградарства та виноробства» (с. Велика Бакта, 2013 р.), Международный симпозиум «Современное сельское хозяйство – достижения и перспективы» (г. Кишинев, 2013 г.); міжнародних форумах виноробів і енологів (м. Одеса, 2011-2013 рр.); міжнародних науково-практичних конференціях ННЦ “ІВіВ ім. В. Є. Таїрова” та науково-практичних конференціях ОДАУ (м. Одеса, 2010-2014 рр.).

Публікації. За матеріалами досліджень, що представлені в дисертації, опубліковано 18 наукових робіт, з них 5 – у наукових фахових виданнях України та 1 – у міжнародному виданні, 7 – тези доповідей.

Структура і обсяг дисертації. Дисертація складається із вступу, п’яти розділів, висновків, рекомендацій виробництву та списку використаних джерел із 151 найменування, із них 61 іноземною мовою. Загальний об’єм роботи викладений на 175 сторінках, в т.ч. 47 таблиць, 28 рисунків, 3 додатки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

ПЕРЕДУМОВИ СТВОРЕННЯ ТЕРИТОРІЙ ВИРОБНИЦТВА СИРОВИНИ ДЛЯ ВИН ВИСОКОЇ ЯКОСТІ З ЗАЗНАЧЕННЯМ ПОХОДЖЕННЯ (ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ)

В розділі проведено аналіз наукових публікацій щодо впливу окремих екологічних факторів на виноградну рослину та представлено основні

методологічні принципи комплексних ампелоекологічних досліджень вітчизняних і зарубіжних вчених. Зроблено огляд основних нормативно-правових документів ЄС щодо організації ринку вина та оформлення продуктів із найменуванням за походженням, проаналізовано практику виділення ареалів високоякісного виноградарства та виноробства виноградарських країн Старого та Нового винного світу. Розглянуто вітчизняне законодавство в сфері виробництва винопродукції з зазначенням походження та вин контрольованих найменувань за походженням.

Зроблено висновок про необхідність удосконалення існуючої методики великомасштабного ампелоекологічного районування та виділення ділянок виноградних насаджень на основі виконання комплексних обстежень насаджень та ампелоекологічних досліджень території виноградарсько-виноробних господарств України з метою виявлення ділянок для вирощування якісної виноградарської продукції та виробництва вітчизняного винопродукту з зазначенням походження.

ОБ'ЄКТИ, МЕТОДИ ТА МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕНЬ

Робота була спрямована на виявлення ділянок виноградних насаджень з метою отримання сировини для виробництва вин із зазначенням походження на основі досліджень сучасного їх стану та потенційних можливостей екологічних умов ділянок.

Робота виконана на території трьох базових господарств (ТОВ «Шабо», ВАТ «Коблево», ДП «ДГ «Таїровське») у два етапи: підготовчі роботи з вивчення території та експедиційні дослідження протягом трьох років (2011-2013 рр.).

Підготовчі роботи були направлені на збір якісних характеристик продукції; вивчення агротехніки, що застосовується, фіксації орієнтовних меж перспективних ділянок та встановлення основних причин відповідної якості продукту.

Експедиційні дослідження полягали у якісній оцінці насаджень та вивченні екологічних умов їх вирощування.

Якісна оцінка виноградних насаджень виконувалась за методикою, що підтверджена патентом «Спосіб комплексної оцінки стану існуючого виноградаря» (Пат. 37552 Україна, автори, заявники та патентовласники В. В. Власов, О. Ф. Шапошнікова, О. Є. Андрійчук) та «Спосіб складання кадастру виноградних насаджень з урахуванням екологічних умов територій» (Пат. 43810 Україна, автори В. В. Власов, О. Ф. Шапошнікова; заявник та патентовласник ННЦ «ІВіВ ім. В. Є. Таїрова»).

Дослідження екологічних умов території виконані для визначення кількісного потенціалу кожного екологічного фактору (рельєф, ґрунтовий покрив, мікроклімат) та встановлення показників оптимальної екологічної ніші для того чи іншого сорту винограду (перевагу надано аборигенним технічним сортам та сортам вітчизняної селекції) з метою подальшої їх переробки на

винопродукцію з зазначенням походження. Для цього використовувався алгоритм детального покомпонентного аналізу і комплексного врахування екологічних умов території з метою виділення ампелоекотопів, екологічні умови яких оптимальні для вирощування якісного винограду (А. М. Аджиев, В. В. Власов, М. Chisili, Н. Р. Толоков, D. W. Lamb, Cornelis van Leeuwen, R. Hamilton, G. V. Jones, R. G. V. Bramley, V. Gomez-Miguel).

Визначення оптимальної екологічної ніші для розміщення насаджень різних сортів виконано за «Методическими указаниями по ампелоекологической классификации, систематике и картографии земель» (Я. М. Годельман), «Методикой размещения плантаций и сортимента винограда для производства высококачественных вин» (М. Ф. Кисиль, Е. Ю. Власова, Е. Ф. Гаина и др.). Дослідження просторової мінливості агрокліматичних ресурсів та перерозподілу мікрокліматичних показників (морозонебезпечність території, заморозко-небезпечність, теплозабезпеченість) виконані згідно методик З. А. Міщенко, Г. В. Ляшенко, С. В. Ляхової.

Ампелоекологічні дослідження виконані за допомогою картографічних матеріалів, ґрунтових нарисів, результатів експедиційних досліджень на місцевості та результатів лабораторних фізико-хімічних аналізів. Розробка ампелоекологічних карт виконувалися з застосуванням ГІС (ArcGIS 9.0).

СУЧАСНИЙ СТАН ВИНОГРАДАРСЬКО-ВИНОРОБНОЇ ГАЛУЗІ ПІВНІЧНОГО ПРИЧОРНОМОР'Я

В розділі проведено аналіз змін виноградарсько-виноробної галузі Миколаївської та Одеської областей за останні п'ять років за показниками площ насаджень плодоносного віку, урожайності та валового збору сільськогосподарських підприємств, обсягів переробки винограду та виробництва виноматеріалів виноробними підприємствами областей, в тому числі за груповим асортиментом і фактично переробленими сортами винограду (за даними Державної служби статистики України за 2009-2013 рр.).

Аналіз даних, отриманих в результаті експедиційних обстежень виноградарських районів Одеської області в 2013 р., показав, що насадження технічних сортів представлені 48 сортами на загальній площі близько 17,7 тис. га (88% загальної площі насаджень області), що вдвічі менше в порівнянні з показником 2009 р.

Переважаючі площі представлені насадженнями найбільш продуктивного віку (до 25 років) і були висаджені в останні десять років (67%) (рис. 1а). На 23% насаджень (в тому числі і на насадженнях віком до 10 років) спостерігається високий відсоток зрідженості (30% і більше), що пов'язано з помилками у закладанні насаджень (на нижніх частинах схилів і в балках) та ін. (рис. 1б).

Понад 15% площ насаджень області характеризуються як неперспективні (виноградники віком більше 25 років з великою зрідженістю і незадовільним станом більшої частини насаджень) (рис. 1в).

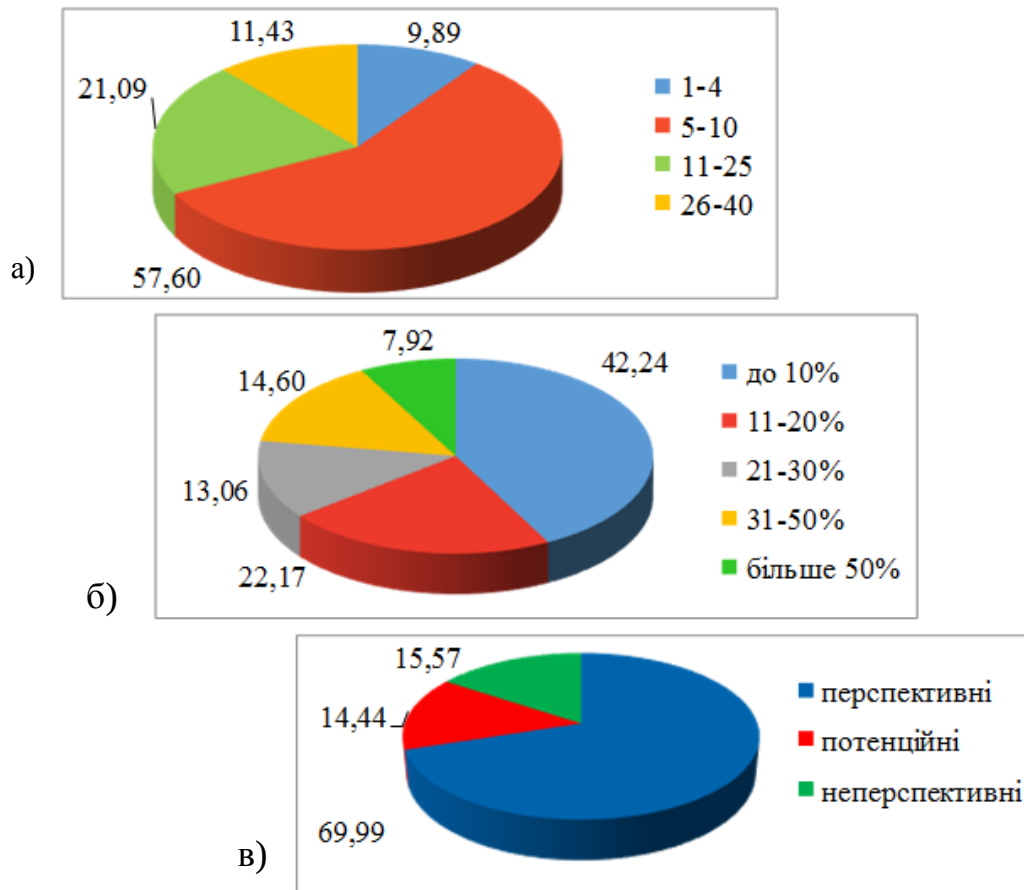

Рис. 1. Структура виноградних насаджень Одеської області за віковими групами (а), зрідженістю (б) та перспективністю (в), % (2013 р.)

Визначена структура насаджень технічних сортів за районами Одеської області та надана характеристика асортименту за строками дозрівання, селекцією та походженням. Основу асортименту області складають технічні сорти стародавньої інтродукції (79%), що потребує обов'язкового перегляду при створенні Українського вина високої якості з зазначенням походження, яке б відрізнялося від світових брендів сортом, з якого воно виготовлено. Україна практично не має аборигенних технічних сортів, тож основою напрямку мають стати сорти селекції вітчизняних наукових установ, що культивуються на 14% площі насаджень області, з них 12,6% – площі сортів селекції ННЦ «ІВіВ ім. В. Є. Таїрова» (сім сортів площею близько 2,2 тис. га): Одеський чорний, Сухолиманський білий, Мускат одеський та ін. (табл. 1).

За показником площі культивування сорт Одеський чорний (1,5 тис. га) входить до десяти найбільш поширених технічних сортів області, що є передумовою створення вітчизняних вин із зазначенням походження з винограду сортів вітчизняної селекції при дотриманні вимог вибору оптимальних за екологічними умовами ділянок та оформлення відповідно до міжнародних нормативно-правових документів.

Аналіз обсягів переробки винограду сортів селекції ННЦ «ІВіВ ім. В. Є. Таїрова» (на прикладі Одеського чорного та Сухолиманського білого) в виноробних підприємствах Одеської області за період 2009-2013 рр. показав,

що в останні роки їх об'єми коливаються в межах від 5,4 до 10,0 тис. тонн в рік (2013 р. і 2010 р. відповідно) і складають від 2,9 до 5,4% загального обсягу переробки винограду в області (рис. 2). Обсяги їх переробки в Миколаївській області коливаються від 1,6 до 6,2 тис. тонн в рік (2012 р. і 2010 р. відповідно), що складає від 3,0 до 7,5% загального обсягу переробки винограду в області.

Таблиця 1

Співвідношення площ насаджень винограду технічних сортів селекції різних установ та країн в Одеській області, 2013 р.

Селекція	Всього по області	
	га	%
ННЦ «ІВіВ ім. В. Є. Таїрова»	2221,38	12,57
НІВіВ «Магарач»	174,70	0,99
Сорти української селекції	59,27	0,34
Інтродукція	986,68	5,58
Стародавня інтродукція	14027,36	79,36
Сорти невизначеного походження	12,77	0,07
Гібриди прямі виробники	166,00	0,94
Суміш технічних сортів	27,26	0,15
Всього	17675,42	100,00

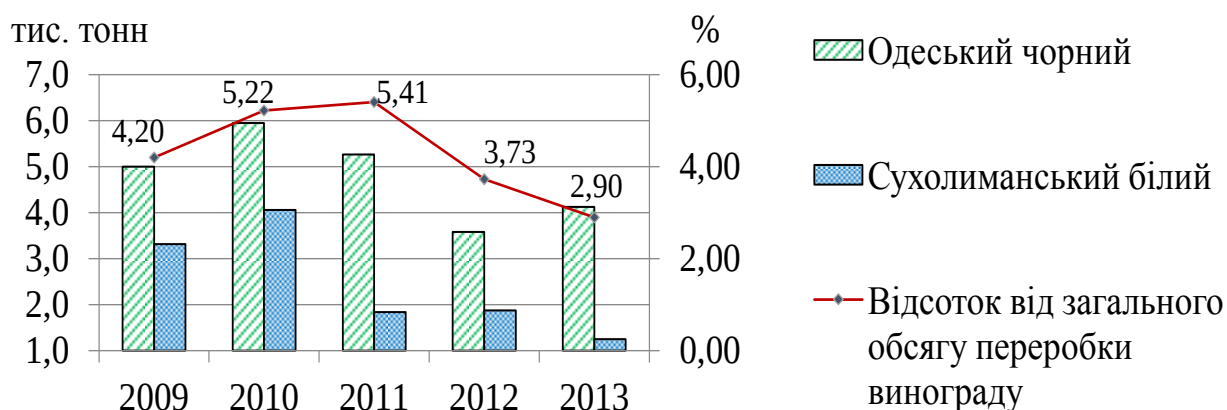

Рис. 2. Переробка винограду сортів селекції ННЦ «ІВіВ ім. В.Є. Таїрова» в Одеській області (2009-2013 рр.)

ОЦІНКА ПРИДАТНОСТІ ЗЕМЕЛЬ ДЛЯ ВИРОБНИЦТВА ВИН ІЗ ЗАЗНАЧЕННЯМ ПОХОДЖЕННЯ

Виконано комплексне ампелоекологічне картографування територій базових господарств. Територія розглядалася як складна комплексна біогеосистема, до складу якої входить множина елементарних факторів і їх показників (геоморфологія, ґрунтовий покрив, клімат та мікроклімат території).

На першому етапі виконано вивчення рельєфу території за формами,

показниками стрімкості та експозиції схилів. Оформлено ампелоекологічні карти рельєфу та надано рекомендації щодо освоєння території.

Ґрунтовий покрив вивчався за показниками запасів гумусу, вмістом активних карбонатів, гранулометричним складом. В результаті досліджень отримані ампелоекологічні карти ґрунтового покриву і зроблені висновки щодо придатності територій для розміщення виноградних насаджень.

Мікрокліматична характеристика територій виконана за показниками морозонебезпечності та теплозабезпеченості і є основою комплексної ампелоекологічної карти, на якій виділено ампелоекотопи різні за придатністю для вирощування винограду.

На території ТОВ «Шабо» в залежності від коливань геоморфологічної будови, відносних і абсолютних висот утворюються різні мікрокліматичні і мікроґрунтові умови. За результатами досліджень ґрунтового покриву на території виділено 5 ампелоекологічних груп ґрунтів, що придатні для розміщення виноградних насаджень: чорноземи південні слабогумусні карбонатні піщано-легкосуглинкові (71г), чорноземи південні слабогумусні карбонатні піщано-середньосуглинкові (71д), дернові слаборозвинені дефльовані зв'язано-піщані (93б) та дернові слаборозвинені дефльовані супіщані ґрунти (93в), піски розвіювані негумусовані (94а) (табл. 2).

Непридатними для розміщення виноградників є дернові глеєві карбонатні піщано-легкосуглинкові ґрунти та порушені землі (3,15% території).

Таблиця 2

Характеристика ґрунтового покриву території ТОВ «Шабо»

Вміст активних карбонатів, %	Запаси гумусу, т/га	Гранулометричний склад за класифікацією Качинського	Шифр агрогрупи
4,0-10,5	151-200	середній суглинок	71 д
4,0-10,5	101-150	легкий суглинок	71 г
4,0-10,5	51-100	супісь	93в
4,0-10,5	до 50	пісок	94а, 93б

На досліджуваній території виділено 6 типів місцеположень, для яких виконані розрахунки величин середнього із абсолютних мінімумів температури повітря взимку і сум температур вище 10°C за беззаморозковий період з 50 і 10% імовірністю. Місцеположення були згруповані в три мікрокліматичні райони та складена мікрокліматична карта (табл. 3).

Діапазон мінливості сум температур за беззаморозковий період по території складає 100-200 °С (від 3300°C і більше в першому мікрокліматичному районі до 3200°C і менше – в третьому). Мінливість середнього із абсолютних мінімумів температури повітря взимку складає 2,5-5°C (від -17,5°C і вище до -20,0°C і нижче) в 5 років з 10. Один раз на 10 років в цих мікрорайонах можливе зниження температур відповідно до -17,5...-20,0°C та -22,5...-25,0°C. Оптимальними для розміщення насаджень є

ділянки перших двох мікрокліматичних районів.

Таблиця 3

Мікрокліматична мінливість показників термічного режиму земель ТОВ «Шабо»

№	Місцеположення	Морозонебезпечність, Т _{мін} , °С		Теплові ресурси, ΣТб/п, °С	
		50%	10%	50%	10%
1	Підвищена місцевість з ґрунтами легкого гранулометричного складу	≥ -17,5	≥ -20,0	>3300	>3100
2	Значні вирівняні ділянки з ґрунтами середнього гранулометричного складу	-17,5... -20,0	-20,1... -22,5	3201- 3300	3001- 3100
3	Понижені ділянки поблизу Дністровського лиману	<-20,0	<-22,5	<3200	<3000

Результатом комплексної ампелоекологічної оцінки земель ТОВ «Шабо» стало виділення 15 ділянок, які об'єднані в 9 ампелоекотопів, оптимальних за екологічними умовами для закладання сортів різних строків досягання і різних груп морозостійкості (рис. 3). Окремо виділені ділянки з несприятливими ґрунтовими умовами, площа яких складає близько 400 га досліджуваної території.

Відповідно до екологічних умов для території рекомендовані технічні сорти винограду: Тельті Курук, Совін'йон зелений, Шардоне, Аліготе, Загрей, Сухолиманський білий, Мускат Оттонель, Трамінер рожевий, Овідіопольський.

За результатами дослідження екологічних умов території ВАТ «Коблево» виділено понад 70 ділянок, що об'єднані у 18 ампелоекотопів, 16 з яких придатні для закладання виноградників і отримання якісної виноградної продукції. Комплексні дослідження території ДП «ДГ «Таїровське» дозволили виділити 36 ділянок, що об'єднані в 10 ампелоекотопів, сім з яких рекомендовані для закладання виноградних насаджень.

За умови правильного підбору сортового складу та високих показників якості отримуваної виноградної продукції ділянки виділених ампелоекотопів можуть розглядатися як потенційні території отримання сировини для виробництва вин із зазначенням походження.

На території базових господарств протягом трьох років виконувались експедиційні обстеження виноградних насаджень технічних сортів, що мають тривалу історію виробництва вина, для оцінки можливості отримання на ділянках сировини для виробництва вин із зазначенням походження. Експедиційні обстеження виконувались з метою якісної оцінки насаджень за наступними показниками: сорт, рік закладання, схема посадки та формування кущів, походження саджанців, навантаження кущів пагонами, урожайність, цукристість та титрована кислотність соку ягід, коефіцієнти плодоношення та плодоносності сортів, пошкодження шкідниками та хворобами, забур'яненість

насаджень.

На території ТОВ «Шабо» вивчалися насадження сортів Тельті Курук, Шардоне, Совіньйон зелений, Каберне Совіньйон, Мерло, Мускат Оттонель, Трамінер рожевий (табл. 4). З таблиці видно, що кращі якісні показники продукції і меншу зрідженість мають ділянки сорту Мерло II 1 та VI 3 в порівнянні з ділянкою V6, що розташована в балці. Ділянка сорту Шардоне IV 6 розташована в нижній частині сідловини і має досить високий відсоток зрідженості та гірші якісні показники винограду в порівнянні з іншими ділянками сорту Шардоне.

На території ВАТ «Коблево» вивчалися насадження сортів Каберне Совіньйон, Одеський чорний, Трамінер рожевий, Рислінг рейнський, Шардоне, Мерло, Аліготе. На території ДП «ДГ «Таїровське» проведені експедиційні обстеження насаджень технічних сортів вітчизняної селекції (ННЦ «ІВіВ ім. В. Є. Таїрова»): Одеський чорний, Сухолиманський білий.

Підбір ділянок з оптимальними екологічними умовами та стабільно високими показниками якісного стану виноградних насаджень дозволив виділити ділянки виноградних насаджень, потенційні в якості отримання сировини для виробництва вин із зазначенням походження (на території ТОВ «Шабо» виділено ділянки сортів Тельті Курук, Шардоне, Совіньйон зелений; на території ВАТ «Коблево» – Одеський чорний, Рислінг рейнський, Шардоне; на території ДП «ДГ «Таїровське» – Одеський чорний, Сухолиманський білий). Для ділянок сортів Тельті Курук ТОВ «Шабо» та Одеський чорний ДП «ДГ «Таїровське» складені екологічні паспорти ділянок, що відображають екологічні умови території, кількісну і якісну характеристики насаджень, дані про користувача та місцеположення ділянки.

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ

Розрахунки економічної ефективності вирощування винограду виконані за даними насаджень сорту Одеський чорний ВАТ «Коблево» (ділянка №34 і №22) та Мускат Одеський ДП «ДГ «Таїровське» (три ділянки), що розташовані в різних екологічних умовах, характеризуються різним станом насаджень та показниками отримуваної виноградної продукції за умови однакової агротехніки та року закладання.

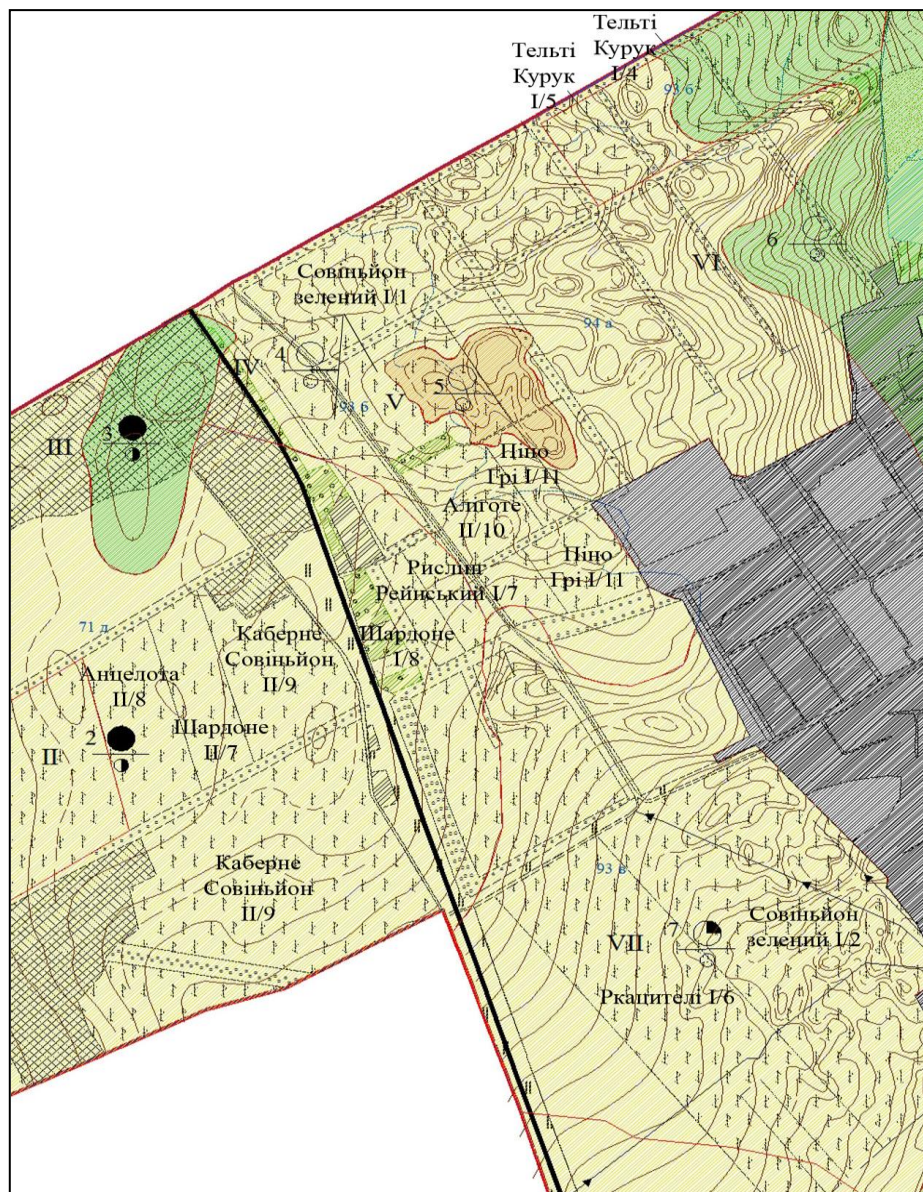
Розрахунки виконані за роками проведення експедиційних обстежень і оформлені у вигляді таблиць. Ділянки сорту Одеський чорний 2002 року закладання зі схемою посадки 3х1 м (ВАТ «Коблево») розташовані в ампелоекотопах, що відрізняються умовами морозонебезпечності (середній з абсолютних мінімумів температури повітря 1 раз на 10 років опускається до -17,5 та -22,5 відповідно) та рельєфом (ділянка №34 має рівнинний рельєф; ділянка №22 розташована в нижніх частинах схилу стрімкістю до 3°).

Розрахунки свідчать, що рентабельність вирощування винограду сорту Одеський чорний на ділянці №34, що має більш сприятливі екологічні умови, була вищою майже на 20% в порівнянні з показниками ділянки №22 (табл. 5).

Таблиця 4

Характеристика якісних показників виноградних насаджень технічних сортів ТОВ «Шабо», 2013 р.

Показники		Значення показників							
№ ділянки		I7	IV 10	II 1	V 6	VI 3	IV 6	IV 7	V 1
Сорт винограду		Тельті Курук	Тельті Курук	Мерло	Мерло	Мерло	Шардоне	Шардоне	Шардоне
Підщепа		Корене- власні	Корене- власні	БхР СО4	БхР СО4 R1	БхР СО4 349	БхР СО4, R95	БхР СО4, R8, R95	БхР СО4, R95
Площа насаджень, га		6,00	17,00	20,30	10,01	13,30	7,00	26,00	19,14
Рік садіння		1978	1978	2006	2008	2002	2005	2005	2006
Схема садіння, м		2,5x1,5	2,5x1,0	3,0x1,25	3,0x1,25	2,5x1,5	3,0x1,25	3,0x1,25	3,0x1,25
Формування кущів		Віяло двостороннє	Віяло двостороннє	Горизон- тальний кордон	Горизон- тальний кордон	Горизон- тальний кордон	Горизон- тальний кордон	Горизон- тальний кордон	Горизон- тальний кордон
Походження саджанців		Україна	Україна	Італія	Італія	Італія	Італія	Італія	Італія
Навантаження куща пагонами, шт		22,00	16,00	35,00	19,00	33,00	35,00	30,00	30,00
% плодоносних вічок на кущ		64,90	56,80	60,00	60,50	59,80	53,90	60,80	61,90
Коефі- цієнт	Плодоносності	1,45	1,40	1,45	1,40	1,40	1,39	1,55	1,51
	Плодоношення	0,94	0,79	0,87	0,85	0,84	0,75	0,94	0,93
Урожайність, ц/га		32,10	40,00	103,40	51,80	94,60	60,40	75,20	72,00
Цукристість соку ягід, г/100см3		19,00	18,80	19,10	19,00	19,00	18,30	18,40	18,10
Титрована кислотність, г/л		6,50	7,00	6,50	6,80	6,80	7,50	6,50	7,10
Зрідженість, %		42,0	26,7	4,4	1,3	3,5	13,2	1,0	3,2
Ступінь забур'яненості, бали		1	1	0	0	0	0	0	0
Пошкодження хворобами, бали		0	0	0	0	0	0	0	0
Оцінка насаджень: а)перспективні, б)потенційні, в)неперспективні		б	а	а	а	а	а	а	а

Легенда до комплексної ампелоекологічної карти

Шифр	Назва ґрунту	Шифр агрогрупи	Вміст активних карбонатів, %	Запаси гумусу, т/га	Умовні позначення
1	Чорноземи південні слабогумусні карбонатні піщано-легкосуглинкові	71г	4,0-10,5	101-150	
2	Чорноземи південні слабогумусні карбонатні піщано-середньосуглинкові	71д	4,0-10,5	151-200	
3	Дернові слаборозвинені дефльовані зв'язано-піщані	93б	4,0-10,5	до 50	
4	Дернові слаборозвинені дефльовані супіщані	93в	4,0-10,5	51-100	
5	Піски розвіювані негумусовані	94а	4,0-10,5	до 50	
6	Дернові глесві карбонатні піщано-легкосуглинкові	181г			Нпр.
7	Порушені землі	215			Нпр.

Умовні позначення

- ділянки виноградних насаджень, як потенційні для виробництва високоякісних вин (вин КЗП)
- польові дороги
- залізнична дорога
- горизонталі
- лісосмуги
- населені пункти
- виноградники
- сади
- сіножатя
- пасовища
- господарські двори
- лісові насадження
- заболочені землі
- уріз лиману
- кар'єри

Морозонебезпечність території, Т_{мін}, °С

- ≥ 20,0
- 20,1...-22,5
- <-22,5

Легенда до ампелоекологічної карти рельєфу

Стрімкість схилів	Метод освоєння території
0 - 3°	Прямолінійне розміщення всіх елементів

Рис. 3. Фрагмент комплексної ампелоекологічної карти території ТОВ «Шабо» Білгород-Дністровського району Одеської області

Таблиця 5

Показники економічної ефективності виробництва винограду сорту Одеський чорний на території ВАТ «Коблево», 2013 р.

Показники	Одиниці виміру	Значення показників	
№ ділянки	-	34	22
Зрідженість	%	11	29,5
Урожайність фактична	ц/га	68,4	60,9
Середня ціна реалізації	грн/ц	383	383
Вартість валової продукції	грн/га	26197	23325
Собівартість урожаю	грн/ц	192	211
Виробничі витрати	грн/га	13133	12833
Прибуток	грн/га	13064	10492
Рівень рентабельності	%	99,5	81,8

ВИСНОВКИ

1. За результатами аналізу європейських практик оцінки ділянок виноградних насаджень стосовно виділення територій для вирощування винограду з метою виробництва високоякісних вин із зазначенням походження вдосконалено методологічні підходи та методи комплексного великомасштабного ампелоекологічного районування. Розроблено порядок та запропоновано методичні підходи до визначення ділянок насаджень з метою отримання сировини для виробництва вин із зазначенням походження на основі комплексного аналізу ампелоекологічних умов території та системного підходу до оцінки якісного стану насаджень. Розроблено і затверджено «Методику систематики земель стосовно виділення місцевостей для вирощування винограду з метою виробництва вин КНП».

2. Виконано аналіз стану виноградарсько-виноробної галузі за період 2009-2013 рр. в Миколаївській та Одеській областях, який показав, що площа виноградних насаджень сільськогосподарських підприємств плодоносного віку збільшилась на 0,31 тис. га та зменшилась на 1,8 тис. га відповідно за областями, валовий збір винограду збільшився на 9,27 тис. тонн та 45,8 тис. тонн відповідно. Врожайність виноградних насаджень Миколаївської області в 2013 р. на 30,7 ц більше показника 2009 р., а Одеської області – збільшилась у 1,5 рази.

3. Визначено об'єми переробки сортів винограду селекції ННЦ «ІВіВ ім. В. Є. Таїрова» (на прикладі сортів Одеський чорний та Сухолиманський білий) за період 2009-2013 рр., як сортів, що пропонується використовувати за основу при створенні вітчизняного вина з зазначенням походження. Об'єми переробки в Миколаївській області коливаються в межах від 1,6 до 6,2 тис. тонн в рік, що складає від 3,0 до 7,5% загального обсягу переробки винограду на вино. Обсяги переробки цих сортів в Одеській області

коливаються в межах від 5,4 до 10,0 тис. тонн в рік, що складає від 2,9 до 5,4% загального обсягу переробки винограду області.

4. Аналіз стану виноградних насаджень Одеської області показав, що близько 67% площі насаджень технічних сортів були висаджені в останні десять років (близько 12 тис. га). Більша частина насаджень оцінюється як потенційні чи перспективні; 15% площі насаджень характеризуються як неперспективні (насадження віком більше 25 років, мають велику зрідженість і незадовільний стан більшої частини насаджень). Високий відсоток зрідженості (30% і більше) спостерігається на 23% насаджень, в т.ч. і на молодих насадженнях (віком до 10 років), що пов'язано з помилками в їх закладанні (на нижніх частинах схилів і в балках) та ін.

5. Проведено комплексні ампелоекологічні дослідження земель трьох базових господарств та виділено ділянки, що за екологічними умовами оптимальні для закладання виноградних насаджень. На території ТОВ «Шабо» виділено 9 ампелоекотопів, 16 ампелоекотопів – на території ВАТ «Коблево» та 7 ампелоекотопів – на території ДП «ДГ «Таїровське». Для кожного ампелоекотопу рекомендовано набір технічних сортів винограду.

6. На території базових господарств виділені ділянки насаджень технічних сортів з оптимальними екологічними умовами та стабільно високими показниками якісного стану насаджень як перспективні для отримання якісної сировини та виробництва вин із зазначенням походження: на території ТОВ «Шабо» виділено ділянки сортів Тельті Курук, Шардоне, Совінйон зелений; на території ВАТ «Коблево» – Одеський чорний, Рислінг рейнський, Шардоне; на території ДП «ДГ «Таїровське» – Одеський чорний, Сухолиманський білий. Удосконалена структура та розроблено екологічні паспорти винограду для ділянок сортів Тельті Курук ТОВ «Шабо» та Одеський чорний ДП «ДГ «Таїровське».

7. Створено інформаційну базу даних, як важливу складову реєстрації ділянок виноградних насаджень з метою отримання сировини для виробництва вин із зазначенням походження. База містить дані про екологічні умови перспективних ділянок та якісний стан насаджень (сортів та вікову структуру, їх стан, середні дані урожайності та якісні показники трьох років обстежень).

РЕКОМЕНДАЦІЇ ВИРОБНИЦТВУ

1. Господарствам при виборі ділянок під різні за морозостійкістю та строками досягання сорти винограду слід користуватися «Комплексними ампелоекологічними картами території господарств» (ТОВ «Шабо», ВАТ «Коблево», ДП «ДГ «Таїровське»), що є науковою основою вибору ділянок отримання сировини для виробництва вин із зазначенням походження та закладки нових насаджень технічних сортів з метою отримання якісної сировини для виноробства.

2. Для реєстрації вин із зазначенням походження необхідно використовувати розроблені екологічні паспорти винограду (ділянок

аборигенного сорту Тельті Курук, сорту вітчизняної селекції Одеський чорний). Виділені на території базових господарств ділянки виноградних насаджень з оформленими на них екологічними паспортами розглядати як потенційні території отримання сировини для виробництва вин з зазначенням походження.

3. Виконавчим та контролюючим органам (Відділ розвитку садівництва, виноградарства та виноробства, Державна сільськогосподарська інспекція України) після внесення відповідних змін до Закону України «Про виноград і виноградне вино» та затвердження розробленого ННЦ «ІВіВ ім. В.Є. Таїрова» «Положення щодо виробництва вин із зазначенням походження» використовувати розроблені комплексні ампелоекологічні карти та екологічні паспорти виноградників для виділення в Україні унікальних ділянок, реєстрації виробників вітчизняної винопродукції з зазначенням походження, здійснення контролю якості і відповідності кількості продукції потенційним можливостям виноградарсько-виноробних територій.

СПИСОК РОБІТ, ОПУБЛІКОВАНИХ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Власов В. В. Ампелоекологічні дослідження як один із кроків поліпшення виноградарської галузі в Україні / В. В. Власов, Ю. Ю. Булаєва // Виноградарство і виноробство: міжв. тем. наук. зб. – Одеса: ННЦ „ІВіВ ім. В.Є. Таїрова”, 2010. – Вип. 47. – С. 24-27. (Постановка мети, аналіз результатів досліджень, формулювання висновків)

2. Булаєва Ю. Ю. Вина КНП – перспектива розвитку виноградарсько-виноробної галузі України / Ю. Ю. Булаєва // Вино, екологія, здоров'я: VIII Междун. форум виноделов и энологов (Одесса, 2011 г.). – Одесса, 2011. – С. 4-5.

3. Ampeloecological districting of the Northern Black Sea region / V. Vlasov, O. Vlasova, G. Lyashenko, O. Shaposhnikova, I. Bulaieva, M. Buzovskaia // The Wine Construction: XXXIV World Congress of Vine and Wine, Poster communication in Section I – Viticulture: B. Managing Vine information. – Porto, Portugal, 2011.

4. Идентификация винопроизводителей Украины на основе ампелоекологического районирования и выделение экологических ниш / В. В. Власов, Е. Ю. Власова, Г. В. Ляшенко, О. Ф. Шапошникова, М. Б. Бузовская, Ю. Ю. Булаева // Научные аспекты формирования национальной аутентичности украинских винодельческих районов: тезисы Межд. форума виноделов и энологов (Одесса, 2012 г.). – Одесса: Экспо-юг-сервис, 2012. – С. 26-27.

5. Мировой опыт винодельческих стран в решении проблемы идентификации винопроизводителей и формирование национальной аутентичности / О. Ф. Шапошникова, В. В. Власов, Е. Ю. Власова, Ю. Ю. Булаева // Научные аспекты формирования национальной аутентичности украинских винодельческих районов: тезисы Межд. форума виноделов и энологов (Одесса, 2012). – Одесса: Экспо-юг-сервис, 2012. – С. 27-28.

6. Ампелоекологическая оценка территорий – основа системы контроля качества вина / В. В. Власов, Е. Ю. Власова, Г. В. Ляшенко, О. Ф. Шапошникова,

Ю. Ю. Булаєва, М. Б. Бузовська // Формирование национальной системы контроля качества винопродукции: матер. Межд. форума виноделов и энологов в рамках XIII Межд. специализ. выставок «Вино и виноделие. Высокий градус» (Одесса, 2013 г.). – Одеса, 2013. – С. 6-7.

7. Ампелоекологічне забезпечення сталого виробництва високоякісної виноградарсько-виноробної продукції / Ю. Ю. Булаєва, М. Б. Бузовська, В. В. Власов, О. Ю. Власова // Молодь у вирішенні екологічних та соціально-економічних проблем сьогодення: матер. II Міжнар. конф. (Одеса, 2013). – Одеса: ТОВ «ДІА», 2013. – С.114-116.

8. Кадастр виноградників України – основа контролю якості виноградарсько-виноробної продукції / В. В. Власов, О. Ю. Власова, О. Ф. Шапошнікова, М. Б. Бузовська, Ю. Ю. Булаєва // Біорізноманіття. Екологія. Адаптація. Еволюція: матер. VI Міжнар. конф. молодих вчених, присвяч. 150-річчю від дня народження видатн. ботаніка В. І. Липського (Одеса, 2013 р.). – Одеса: Речатний дом, 2013. – С. 314-315.

9. Идентификация винопроизводителей Украины на основе выделения ампелоекологических ниш / В. В. Власов, О. Ю. Власова, Ю. Ю. Булаева, М. Б. Бузовская // Достижения, проблемы и перспективы развития отечественной виноградно-винодельческой отрасли на современном этапе: дистанц. Междун. научно-практ. конф. (Новочеркасск, 2013 г.). – Новочеркасск, 2013. – С. 14-20.

10. Еколого-економічні методи оцінки формування продуктивності виноградників / В. В. Власов, Г. В. Ляшенко, О. Ю. Власова, М. Б. Бузовська, Ю. Ю. Булаєва // Наукове забезпечення розвитку галузей садівництва, виноградарства та виноробства (додаток): збірник тез Всеукр. наук.-практ. конф.(Велика Бакта, 2013 р.). – Велика Бакта, 2013. – С. 1-3.

11. Ампелоекологические исследования виноградарской зоны Украины / В. В. Власов, Е. Ю. Власова, О. Ф. Шапошников, Г. В. Ляшенко, Ю. Ю. Булаева, М. Б. Бузовская, А. К. Хайдарлы, А. В. Штирбу // Современное сельское хозяйство – достижения и перспективы: Междун. симпозиум (Кишинев, 2013 г.). – Кишинев, Молдова, 2013. – С. 156-160.

12. Власов В. В. Сучасне законодавче забезпечення виробництва якісної виноградарсько-виноробної продукції / В. В. Власов, М. Б. Бузовська, Ю. Ю. Булаєва // Виноградарство і виноробство. між. темат. наук. зб. – Одеса: ННЦ «ІВіВ ім. В. Є. Таїрова», 2014. – Вип. 51. – С. 40-44. (Постановка мети, аналіз нормативно-правової бази)

13. Аналіз сортименту винограду Одеської області / В. В. Власов, Ю. Ю. Булаєва, І. А. Ковальова, Л. В. Герус, О. Ю. Власова, М. Б. Бузовська, Н. А. Мулюкіна, Л. В. Джабурія // Аграрний вісник Причорномор'я: міжв. тем. наук. зб. Сільськогосподарські, технічні, економічні науки. – Одеса: ОДАУ, 2014. – Вип. 71. – С. 13-19. (Виконання обстежень виноградних насаджень та аналіз результатів обстежень)

14. Булаєва Ю. Ю. Екологічні основи виділення територій для вин з зазначенням походження / Ю. Ю. Булаєва // Таврійський науковий вісник: науковий журнал. – Херсон: Грінь Д. С., 2015. – Вип. 91 – С. 161-165.

15. Булаєва Ю. Ю. Ампелоекологическое обоснование производства вин с обозначением происхождения в Украине / Ю. Ю. Булаєва // «Agricultura Moldovei». – 2015. – Вип. 1-2. – С. 10-12.

16. Булаєва Ю. Ю. Ампелоекологічні дослідження території ДП «ДГ «Таїровське» для виробництва вин із зазначенням походження / Ю. Ю. Булаєва // Наукові доповіді НУБІП: електронний науковий фаховий журнал. – К., 2015. – № 52 (квітень). – (http://nd.nubip.edu.ua/2015_3/8.pdf).

17. Методичні рекомендації до складання кадастру виноградників в Україні / В. В. Власов, Г. В. Ляшенко, О. Ю. Власова, О. Ф. Шапошнікова, Ю. Ю. Булаєва. – Одеса: ННЦ «ІВіВ ім. В. Є. Таїрова», 2012. – 28 с.

18. Методика систематики земель стосовно виділення місцевостей для вирощування винограду з метою виробництва вин КНП / В. В. Власов, О. Ю. Власова, Г. В. Ляшенко, М. Б. Бузовська, Ю. Ю. Булаєва, О. Ф. Шапошнікова. – Одеса: ННЦ «ІВіВ ім. В. Є. Таїрова», 2015. – 36 с.

АНОТАЦІЯ

Булаєва Ю. Ю. Ампелоекологічне обґрунтування виділення територій виробництва вин з зазначенням походження. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата сільськогосподарських наук за спеціальністю 06.01.08 – виноградарство. ННЦ «Інститут виноградарства і виноробства ім. В. Є. Таїрова», Одеса, 2015.

Дисертаційна робота присвячена науково-методичному обґрунтуванню виділення та використання територій отримання сировини для виробництва вин високої якості з зазначенням походження.

Вперше розроблено методичні підходи визначення територій отримання сировини для виробництва вин із зазначенням походження на основі комплексного аналізу ампелоекологічних умов території та системного підходу до оцінки стану існуючих насаджень та якісних показників винограду.

Виконано комплексне ампелоекологічне картографування території трьох базових господарств. Виділено перспективні ділянки виноградних насаджень з метою отримання сировини для виробництва вин із зазначенням походження та розроблено екологічні паспорти цих ділянок. Складено базу даних потенційних ділянок отримання сировини для виробництва вин із зазначенням походження.

Вдосконалено методологічні підходи і методи комплексного великомасштабного ампелоекологічного районування та «Положення виноградні вина контрольованих найменувань за походженням (КНП)» згідно сучасної європейської практики захисту виноградарсько-виноробної продукції, запропоновано внесення змін до Закону України «Про виноград і виноградне вино».

Ключові слова: ампелоекотоп, рельєф, ґрунтовий покрив, мікроклімат, сорт винограду, виноградні насадження, ампелоекологічна карта, вино з зазначенням походження.

АННОТАЦИЯ

Булаева Ю. Ю. Ампелозкологическое обоснование выделения территорий производства вин с обозначением происхождения. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата сельскохозяйственных наук по специальности 06.01.08 – виноградарство. ННЦ «Институт виноградарства и виноделия им. В. Е. Таирова», Одесса, 2015.

Диссертационная работа выполнена с целью научно-методического обоснования выделения и использования территорий получения сырья для производства вин высокого качества с обозначением происхождения.

Впервые разработаны методические подходы определения территорий выращивания высококачественной продукции с целью получения сырья для производства вин с обозначением происхождения на основе комплексного анализа ампелозкологических условий территории и системного подхода к оценке состояния существующих насаждений и качественных показателей получаемого винограда.

Усовершенствованы методологические подходы и методы комплексного крупномасштабного ампелозкологического районирования.

Результатом комплексной ампелозкологической оценки и крупномасштабного картирования земель ООО «Шабо» стало выделение 9 ампелозкотопов, оптимальных по экологическим условиям для закладки сортов различных сроков созревания и различных групп морозоустойчивости. На территории ОАО «Коблево» выделено 16 ампелозкотопов, участки которых по экологическим условиям пригодны для закладки виноградников и получения качественной продукции. Комплексные исследования территории ГП «ОХ «Таировское» позволили выделить 7 ампелозкотопов, рекомендованных для использования под виноградные насаждения. Согласно экологическим условиям для каждой территории рекомендован набор технических сортов винограда.

На территории базовых хозяйств выполнялись экспедиционные обследования насаждений классических, аборигенных сортов и сортов отечественной селекции, которые имеют большую историю винопроизводства, с целью оценки возможности получения на этих участках сырья для производства вин с обозначением происхождения. В результате обследований собраны данные о качественных показателях насаждений на участках виноградников технических сортов (сорт, возрастной состав, схема посадки, формировка кустов, происхождение посадочного материала, нагрузка куста, коэффициент плодоношения и плодоносности, урожайность, сахаристость и титруемая кислотность сока ягод). Виноградники также были оценены по показателям состояния насаждений (степень повреждения болезнями и вредителями, наличие сорняков, общая оценка перспективности).

На территории ООО «Шабо» изучались участки насаждений сортов Тельти Курук, Шардоне, Совиньон зеленый, Каберне Совиньон, Мерло, Мускат

Оттонель, Траминер розовый; на территории ОАО «Коблево» - Каберне Совиньон, Одесский черный, Траминер розовый, Рислинг рейнский, Шардоне, Мерло, Алиготе; на территории ГП «ОХ «Таировское» - сортов селекции ННЦ «ИВиВ им. В. Е. Таирова»: Одесский черный, Сухолиманский белый.

На территории базовых хозяйств выделены перспективные участки для производства вин с обозначением происхождения и разработаны экологические паспорта этих участков. Составлена база данных участков насаждений, перспективных для производства вин с обозначением происхождения.

В ходе выполнения работы согласно современной европейской практике защиты виноградарско-винодельческой продукции разработано «Положение о производстве винопродукции с обозначением происхождения» в замену Положению виноградные вина КНП (2005, 2012 гг.) и предложены изменения в Закон Украины «О винограде и виноградном вине».

Ключевые слова: ампелоэкологический, рельеф, почвенный покров, микроклимат, сорт винограда, виноградные насаждения, ампелоэкологическая карта, вино с обозначением происхождения.

ANNOTATION

Bulaieva Iu. Iu. Ampeloecological substantiation of areas selection for wines with designations of origin production. – Manuscript.

The thesis for conferment of scientific degree of candidate of agricultural sciences by specialty 06.01.08 – viticulture. NSC «Institute of Viticulture and Wine-Making named after V. Ye. Tairov» NAAS of Ukraine, Odessa, 2015.

The scientific-methodical substantiation of areas selection and using for raw materials obtaining for the high quality wines with designations of origin production is made in the thesis.

The methodical approaches to identifying areas for raw materials obtaining for the wines with designations of origin production on the basis of comprehensive analysis of territory ampeloecological conditions and systematic approach to the existing plantations assessment and products quality is developed for the first time.

Comprehensive ampeloecological mapping of three basic farms of Odessa and Mykolaiv region was done. Perspective areas for raw materials obtaining for the wines with designations of origin production are defined in basic farms. The database of potential plots for raw materials obtaining for the wines with designations of origin production and ecological passports of vineyards plots are developed.

Methodological approaches and methods of large-scale comprehensive ampeloecological zoning are improved. Regulations about wines with controlled names by origin are developed and offered according to European practice of viticulture and wine production protecting. Amendments was proposed to the Law of Ukraine "The grapes and wine".

Key words: ampeloecotop, relief, soil, microclimate, vine variety, vineyards, ampeloecological maps, wine with denomination of origin.

Підписано до друку 16.07.2015 р. Формат 32х45/4
Умовн. друк. арк. 0,9
Тираж 120, замовлення № _____

Видавництво ННЦ «ІВіВ ім. В. Є. Таїрова»
65496, м. Одеса, смт Таїрове,
вул. 40-річчя Перемоги, 27
тел./факс +38 (048) 740-36-76, 773-05-36
e-mail: iviv@te.net.ua, iviv_nnc@ukr.net,
www.tairov.com.ua

Свідоцтво ДК № 2903 від 17.07.2007 р.